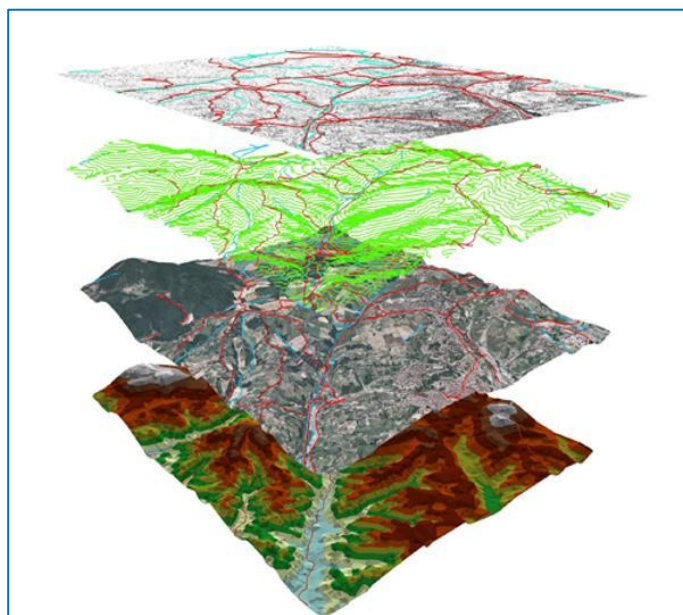

Geografija

STANDARDI UČENIČKIH POSTIGNUĆA ZA GEOGRAFIJU

STANDARDI UČENIČKIH POSTIGNUĆA ZA GEOGRAFIJU
KRAJ ŠESTOG RAZREDA

1. OBLAST: ZEMLJA U SVEMIRU KAO PROSTOR ŽIVLJENJA

1. Komponenta: Prirodni procesi i pojave

Ishodi učenja:

1. Analizira prirodne procese i pojave i njihovo međudjelovanje, koristeći se geografskom terminologijom.
2. Objašnjava prirodne pojave pomoću eksperimenata.
3. Snalazi se u prostoru i vremenu, koristeći kartografska pomagala i savremena sredstva za orijentaciju.
4. Objašnjava povezanost fizičkih, hemijskih i bioloških promjena u geografskoj sredini.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
<p>1.a Navodi osnovne odlike svemirskih tijela u Sunčevom sistemu.</p> <p>1.b Definiše pojam svemira i svemirskih tijela.</p> <p>1.c Razlikuje uzroke i posljedice Zemljinih kretanja.</p> <p>1.d Navodi unutrašnje slojeve i omotače Zemlje, vrste stijena i geološke ere.</p> <p>1.e Navodi unutrašnje i vanjske sile koje formiraju reljef.</p> <p>1.f Navodi atmosferske pojave i procese.</p> <p>1.g Objašnjava razliku između vremena i klime.</p> <p>1.h Razlikuje procese nastanka i mehanizme djelovanja kopnenih voda.</p>	<p>1.a Objašnjava zakone međusobnog djelovanja svemirskih tijela.</p> <p>1.b Objašnjava nastanak litosfere i reljefa na Zemlji kroz geološke ere.</p> <p>1.c Prepoznaje uzroke djelovanja unutrašnjih i vanjskih sila na formiranje reljefa.</p> <p>1.d Objašnjava nastajanje reljefa djelovanjem unutrašnjih i vanjskih sila.</p> <p>1.e Razlikuje uticaje klimatskih faktora na obilježja klime.</p> <p>1.f Objašnjava sastav i značaj atmosfere, atmosferske pojave i procese.</p> <p>1.g Objašnjava nastanak, razmještaj, fizičke i hemijske osobine, te dinamičke procese voda na Zemlji.</p> <p>1.h Razlikuje riječne slivove, riječne sisteme i riječne režime.</p>	<p>1.a Upoređuje teorije iz prošlosti sa današnjim dokazima o obliku, dimenziji i kretanjima Zemlje.</p> <p>1.b Donosi zaključak o tehničko-tehnološkom uticaju na razvoj današnjih shvatanja o svemiru.</p> <p>1.c Objašnjava osnovna načela teorije globalne tektonike litosfernih ploča i tipove granica litosfernih ploča.</p> <p>1.d Upoređuje vremensku prognozu i uticaj pojedinih klimatskih faktora na raspored određenih tipova klime na Zemlji.</p>
<p>2.a Opisuje oblik i dimenzije Zemlje uz pomoć globusa i crteža.</p> <p>2.b Određuje toplotne pojaseve na geografskoj karti i globusu opisujući njihova obilježja.</p>	<p>2.a Upoređuje toplotne pojaseve (njihove specifičnosti: klima, godišnja doba, dužina trajanja dana i noći) pomoću geografskih karata i grafičkih prikaza.</p>	<p>2.a Izrađuje različite modele reljefa.</p> <p>2.b Ispituje stanje atmosferskih pojava pomoću meteoroloških instrumenata.</p>

<p>2.c Upoređuje kontinente i okeane po geografskom položaju i veličini uz pomoć globusa i geografske karte.</p> <p>2.d Razlikuje tipove reljefa po morfologiji i nadmorskoj visini uz pomoć fotografija, grafičkih prikaza ili modela neposrednim posmatranjem.</p>	<p>2.b Objašnjava oblik Zemlje uz pomoć globusa, crteža ili animacije.</p> <p>2.c Klasifikuje različite tipove reljefa po načinu postanka, morfologiji i nadmorskoj visini uz pomoć geografske karte.</p> <p>2.d Objašnjava djelovanje atmosferskih pojava i procesa koristeći grafičke prikaze.</p> <p>2.e Prepoznaje obilježja godišnjeg hoda temperature zraka i padavina na klimatskom dijagramu.</p>	<p>2.c Objašnjava osnovne elemente tekućice i poriječja koristeći geografsku kartu, grafički prikaz ili crtež.</p> <p>2.d Prepoznaje tipove klima pomoću klimatskih dijagrama.</p>
--	---	--

*Cijeli ishod se nalazi u oblasti 1, komponenti 3.

<p>4.a Objašnjava uticaj reljefa na vertikalnu zonalnost klime i biljnog i životinjskog svijeta.</p> <p>4.b Objašnjava uticaj reljefa i klime na razvoj, razmještaj i gustoću hidrografske mreže.</p> <p>4.c Upoređuje tipove voda po hemijskom sastavu (slane, slatke) i fizičkim odlikama.</p>	<p>4.a Objašnjava uticaj Sunčevog zračenja na horizontalnu zonalnost klime i biljnog i životinjskog svijeta na Zemlji.</p> <p>4.b Upoređuje odlike najznačajnijih tipova tla na Zemlji.</p>	<p>4.a Upoređuje prirodno-geografske uslove života kao preduslove za razvoj biogeografskih promjena na Zemlji.</p> <p>4.b Utvrđuje uzročno-posljedične veze djelovanja fizičkih, hemijskih i bioloških promjena.</p>
--	---	--

2. Komponenta: **Struktura i funkcionalna povezanost prirodne i geografske sredine**

Ishodi učenja:

1. Tumači povezanost i međuzavisnost geogenih i antropogenih obilježja Zemlje.
2. Planira i provodi aktivnosti kojim istražuje važnost geografskog prostora.
3. Objašnjava funkcionalne promjene u životnoj sredini povezujući ih s promjenama godišnjih perioda.
4. Analizira povezanost prirodno-geografskih procesa, utvrđujući postojanje varijabilnosti živih bića na Zemlji.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
<p>1.a Objašnjava uticaj reljefa na ljudski život i razvoj ljudskih djelatnosti.</p> <p>1.b Objašnjava uticaj klime na način života ljudi i razvoj ljudskih djelatnosti.</p>	<p>1.a Donosi zaključke o uticaju ljudskih aktivnosti na geosfere potkrepljujući ih primjerima.</p> <p>1.b Kategorizuje uticaj prirodno-geografskih obilježja na život stanovništva i razvoj ljudskih djelatnosti.</p>	<p>1.a Upoređuje različita djelovanja ljudskih aktivnosti na geosfere.</p> <p>1.b Utvrđuje međusobnu interakciju ljudske aktivnosti i geosfera navodeći primjere.</p>

2.a Prepoznaje određene geografske odlike posmatranjem geografskog prostora.	2.a Objašnjava određene geografske odlike posmatranjem geografskog prostora.	2.a Objašnjava važnost geografskog prostora posmatranjem (terensko istraživanje, fotografije, karte, modeli, dijagrami, crteži).
3.a Navodi kako vremenske prilike utiču na svakodnevni život ljudi.	3.a Objašnjava Sunčevu radijaciju, način zagrijavanja Zemljine površine i troposfere, te zakonitost vertikalne promjene temperature u troposferi. 3.b Objašnjava kako se vremenske prilike mijenjaju s promjenom godišnjih doba i geografskim položajem mjesta. 3.c Razlikuje načine zagrijavanja kopna, vodenih površina i zraka tokom godine.	3.a Zaključuje kako promjenljivost odlika klime tokom godine utiče na život ljudi. 3.b Procjenjuje stepen promjenljivosti odlika klime po klimatskim razredima.
4.a Razlikuje hidrosferske, atmosferske i litosferske uslove djelovanja na život na Zemlji. 4.b Objašnjava uticaj reljefa na prostorni razmještaj i raznolikost živog svijeta.	4.a Argumentuje uticaj klime na prostorni razmještaj živog svijeta. 4.b Upoređuje odlike tipova tla koja utiču na uslove života na nekom prostoru.	4.a Analizira uzročno-posljedičnu vezu klime, tla i voda s razmještajem živog svijeta na Zemlji.
3. Komponenta: Prikazivanje Zemljine površine Ishodi učenja: 1. Koristi se različitim načinima snalaženja i orijentacije na Zemlji, prostoru življenja. 2. Koristi se različitim instrumentima za vremensko snalaženje i snalaženje u prostoru. 3. Tumači geografske elemente i sadržaj na karti i globusu.		
OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
1.a Navodi načine orijentacije na horizontu i Zemljinoj površini. 1.b Razlikuje elemente geografske koordinatne mreže i geografske koordinate.	1.a Koristi geografsku koordinatnu mrežu za utvrđivanje geografskog položaja neke tačke na geografskoj karti (kompas, GPS).	1.a Objašnjava načine orijentacije na horizontu i Zemljinoj površini (GPS, kompas, sat).
2.a Navodi različite instrumente za vremensko snalaženje i snalaženje u prostoru.	2.a Orijeantira se uz pomoć topografske karte koristeći kompas.	2.a Orijeantira se pomoću savremenih načina orijentacije (globalni navigacijski satelitski sistem – GNSS, google maps).

	2.b Orijentira se pomoću kompasa.	
3.a Objašnjava elemente geografske karte.	3.a Određuje udaljenosti između određenih točaka na geografskim kartama. 3.b Koristi se kartom za pojašnjavanje određenih pojava i procesa u geografskom prostoru.	3.a Izrađuje skicu kretanja po terenu koristeći geografske elemente. 3.b Izračunava nadmorsku visinu u prostoru uz pomoć topografske karte (izohipse, ekvidistanca).

2. OBLAST: DRUŠTVENO-GEOGRAFSKI PROCESI I POJAVE

1. Komponenta: Demogeografski razvoj i globalizacija

Ishodi učenja:

1. Razlikuje strukture stanovništva (biološku, rasnu, jezičku, religijsku, nacionalnu, obrazovnu i ekonomsku).
2. Analizira kako različite strukture stanovništva utiču na razvoj zavičaja, domovine i svijeta.
3. Utvrđuje kako pojedinci, grupe, narodi i nacije utiču na globalne odnose, događaje i promjene.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
1.a Izdvaja osnovne strukture stanovništva.	1.a Razlikuje osnovne odlike pojedinih struktura stanovništva (rasnu, biološku, jezičku...).	1.a Upoređuje strukture stanovništva različitih geoprostora uz pomoć tematskih karata i grafičkih prikaza.
2.a Objašnjava uticaj obrazovne strukture na razvoj nekog geografskog prostora. 2.b Razlikuje radno aktivno od izdržavanog stanovništva.	2.a Povezuje ekonomsku strukturu stanovništva s privrednim razvojem određenog geografskog prostora.	2.a Argumentuje uticaj pojedinih struktura stanovništva na svakodnevni život.
3.a Razlikuje pozitivne od negativnih djelovanja pojedinca, naroda i nacija na događaje, promjene i globalne odnose.	3.a Izdvaja događaje na koje su pojedinci i narodi imali uticaj. 3.b Utvrđuje uzroke i posljedice geografskih otkrića, naučno-tehničkih dostignuća na globalne odnose, događaje i promjene.	3.a Upoređuje djelovanje institucija, organizacija, pojedinaca na globalne odnose, događaje i promjene.

2. Komponenta: Stanovništvo i životno okruženje

Ishodi učenja:

1. Objašnjava načine života stanovništva u životnom okruženju.
2. Objašnjava prostorni razmještaj stanovništva na Zemlji i uticaj različitih faktora na prirodno i mehaničko kretanje stanovništva.
3. Analizira tipove i mjere provođenja različitih populacionih politika.
4. Prikazuje i objašnjava važnost saobraćaja, saobraćajne povezanosti; ponaša se u skladu sa saobraćajnim pravilima.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
1.a Identifikuje prirodne i društvene faktore za naseljavanje. 1.b Razlikuje životna okruženja i krajolik ruralnih i urbanih naselja.	1.a Utvrđuje kriterije kojima se naselja dijele na ruralna i urbana. 1.b Objašnjava razloge širenja gradova i rasta broja stanovnika u gradovima. 1.c Objašnjava uticaj urbanizacije na razmještaj stanovništva.	1.a Izdvaja faktore koji utiču na standard stanovništva, te na privredni i društveni razvoj. 1.b Utvrđuje uticaj prirodno-geografskih i društveno-geografskih faktora na izgled i funkcije naselja, te način i kvalitet života u njima.
2.a Razlikuje ekumenu od anekumene. 2.b Definiše prirodno i prostorno kretanje stanovništva.	2.a Kategorizuje faktore koji određuju anekumenske prostore i one koji su najprivlačniji za naseljenost. 2.b Objašnjava historijske i savremene uzroke i posljedice dinamike prirodnog i prostornog kretanja stanovništva na Zemlji.	2.a Kategorizuje gustoću naseljenosti. 2.b Koristi brojčane podatke za izračunavanje gustoće naseljenosti i prirodnog kretanja stanovništva.
4.a Objašnjava karakteristike različitih vrsta saobraćaja.	4.a Objašnjava važnost saobraćaja i saobraćajne povezanosti za društveno-ekonomski razvoj.	4.a Procjenjuje kvalitet življenja kroz razvijenost saobraćaja.

3. Komponenta: **Političko-geografske osobine savremenog svijeta**

Ishodi učenja:

1. Objašnjava uticaj pojedinca, ideja i događaja na razvoj društva u prošlosti i sadašnjosti.
2. Objašnjava kako različiti politički sistemi utiču na ekonomski razvoj.
3. Objašnjava karakteristike različitih političkih sistema u domovini i svijetu.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
1.a Navodi važne ličnosti iz prošlosti koje su uticale na razvoj društva (npr. geografska otkrića).	1.a Izdvaja događaje i naučna postignuća koja su uticala na razvoj društva.	1.a Stavlja u vezu djelovanje istaknutih pojedinaca, ideja i događaja i njihov uticaj na razvoj društva.
2.a Pozna je pojmove iz političkog sistema i privrednog razvoja.	2.a Razlikuje djelovanje lokalne i državne vlasti na privredni razvoj.	2.a Prepoznaje vezu između političkog sistema i ekonomskog razvoja.
3.a Prepoznaje pojmove lokalne vlasti i državne vlasti.	3.a Navodi nosioce vlasti na lokalnom i državnom nivou.	3.a Prepoznaje različite političke sisteme u svijetu.

3. OBLAST: GEOGRAFIJA, PRIVREDA I OKOLIŠ

1. Komponenta: **Prirodni resursi i energetska efikasnost**

Ishodi učenja:

1. Razlikuje fizičke i hemijske promjene tvari u prirodnoj sredini.
2. Analizira obnovljive i neobnovljive izvore energije na Zemlji.
3. Objašnjava značaj energije i analizira racionalno korištenje energetskih resursa u skladu sa očuvanjem prirode.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
1.a Navodi prirodne resurse. 1.b Prepoznaje važnost prirodnih resursa i sirovina.	1.a Objašnjava uzroke i posljedice fizičkih i hemijskih promjena tvari u prirodnoj sredini. 1.b Objašnjava djelovanje voda na reljef (korozija, denudacija, erozija, derazija...).	1.a Objašnjava prirodne pojave i procese i promjene njihovog međudjelovanja. 1.b Razlikuje fizičke i hemijske promjene tvari u prirodnoj sredini izводеći eksperimente.
2.a Razlikuje obnovljive i neobnovljive izvore energije.	2.a Upoređuje ekološki najprihvatljivije obnovljive i neobnovljive izvore energije s aspekta njihovog uticaja na okoliš.	2.a Izdvaja prednosti i nedostatke obnovljivih i neobnovljivih izvora energije.
3.a Razlikuje izvore i načine korištenja energije. 3.b Izdvaja načine racionalnog korištenja energenata.	3.a Objašnjava važnost održive upotrebe prirodnih resursa kao preduslova za održivi razvoj prostora i podizanje kvaliteta življenja u njemu.	3.a Analizira načine korištenja proizvedene energije (prevoz, stambena i industrijska upotreba, izvoz i sl.).

		3.b Klasifikuje načine upravljanja prirodnim resursima.
2. Komponenta: Geografsko-informacione tehnologije Ishodi učenja: 1. Analizira različite izvore informacija pri rješavanju problema. 2. Koristi informaciono-komunikacijske tehnologije u različitim oblicima terenske nastave.		
OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
1.a Prepoznaje različite izvore informacija (fotografije, film, grafičke i tabelarne prikaze).	1.a Koristi različite informacije kao alate za razumijevanje geografskog prostora.	1.a Objašnjava značaj različitih vrsta informacija u geografiji. 1.b Sažima različite vrste informacija pri rješavanju problema.
2.a Prepoznaje osnovne IKT alate koji se koriste u terenskoj nastavi.	2.a Prepoznaje važnost upotrebe IKT-a u izvođenju terenske nastave.	2.a Koristi osnovne IKT alate u terenskoj nastavi (google maps, GPS).
3. Komponenta: Održivi razvoj Ishodi učenja: 1. Uočava važnost očuvanja prirodnih bogatstava i kulturne baštine. 2. Analizira ekonomski razvoj društva, povezujući ga sa aktivnostima zaštite životne sredine. 3. Dovodi u vezu tehnološki napredak i brojnost populacije s transformacijom prirodne sredine. 4. Predlaže mjere unapređenja zaštite životne sredine.		
OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
1.a Definiše pojmove prirodna i kulturna baština.	1.a Razlikuje prirodnu od kulturne baštine i važnost njihovog očuvanja.	1.a Kategorizuje nivoe zaštite prirodne i kulturne baštine.
2.a Prepoznaje uticaj ekonomskog razvoja na zaštitu životne sredine.	2.a Objašnjava uticaj stepena ekonomskog razvoja na zaštitu okoliša.	2.a Argumentuje uticaj stepena ekonomskog razvoja na zaštitu okoliša.
3.a Prepoznaje uticaj tehnološkog napretka na promjene u prirodnoj sredini.	3.a Objašnjava kako tehnološki napredak i promjena broja stanovnika utiču na promjene u prirodnoj i geografskoj sredini.	3.a Otkriva pozitivne i negativne efekte tehnološkog napretka na transformaciju prirodne i geografske sredine.
4.a Objašnjava mjere i akcije koje se poduzimaju kako bi se zaštitio okoliš.	4.a Stavlja u vezu određene mjere zaštite i njihov učinak na okoliš. 4.b Objašnjava različite načine upravljanja otpadom, te uticaj na okoliš.	4.a Predlaže različite mjere za unapređenje zaštite okoliša.

4. OBLAST: REGIONALNA GEOGRAFIJA

1. Komponenta: Geografija Bosne i Hercegovine

Ishodi učenja:

1. Analizira historijski i teritorijalni razvoj države Bosne i Hercegovine.
2. Razlikuje prirodno-geografska i društveno-geografska obilježja Bosne i Hercegovine.
3. Analizira veze između Bosne i Hercegovine i međunarodnih integracija.
4. Objašnjava prirodno-geografska i društveno-geografska obilježja susjednih zemalja.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
1.a Označava granice Bosne i Hercegovine na slijepoj karti.	1.a Opisuje granice Bosne i Hercegovine koristeći toponime.	1.a Istražuje historijsko-teritorijalni razvoj Bosne i Hercegovine.
2.a Razlikuje osnovne tipove reljefa Bosne i Hercegovine. 2.b Navodi osnovne odlike klima i biljnih i životinjskih zajednica u Bosni i Hercegovini. 2.c Klasifikuje tipove voda Bosne i Hercegovine. 2.d Opisuje opće odlike stanovništva Bosne i Hercegovine. 2.e Razlikuje gradska i seoska naselja Bosne i Hercegovine. 2.f Navodi privredne djelatnosti Bosne i Hercegovine.	2.a Pokazuje prostorni razmještaj najznačajnijih reljefnih oblika. 2.b Povezuje biljne i životinjske zajednice sa odgovarajućim tipovima klima. 2.c Svrstava najznačajnije rijeke u morske slivove. 2.d Nabraja prirodno-geografske i društveno-geografske uslove za razmještaj i gustoću naseljenosti. 2.e Objašnjava geografski položaj, kulturni i javni život najvećih urbanih centara domovine. 2.f Prepoznaje ulogu pojedinih privrednih djelatnosti u društvenom razvoju Bosne i Hercegovine.	2.a Objašnjava uticaj tipova reljefa na način života i razvoj određenih ljudskih djelatnosti. 2.b Objašnjava uticaj pojedinih tipova klima na ljudske aktivnosti i razvoj poljoprivrede. 2.c Opisuje osnovne odlike riječnih tokova. 2.d Objašnjava strukture stanovništva Bosne i Hercegovine. 2.e Upoređuje društvene prilike u gradskim i seoskim naseljima u Bosni i Hercegovini. 2.f Analizira vidove saobraćaja i tipove turizma u Bosni i Hercegovini.
4.a Imenuje susjedne države sa kojima Bosna i Hercegovina graniči. 4.b Prepoznaje prirodno-geografske odlike susjednih zemalja. 4.c Izdvaja strukture stanovništva i razvijenost privrednih grana susjednih zemalja.	4.a Objašnjava granice sa susjednim državama uz pomoć karte. 4.b Razlikuje tipove granica Bosne i Hercegovine sa susjednim državama. 4.c Opisuje prirodno-geografske odlike služeći se kartom. 4.d Poredi strukture stanovništva i razvijenost privrednih grana susjednih zemalja.	4.a Povezuje prirodno-geografske odlike susjednih zemalja sa sličnim u Bosni i Hercegovini. 4.b Povezuje strukture stanovništva i razvijenost privrednih grana susjednih zemalja i Bosne i Hercegovine.

STANDARDI UČENIČKIH POSTIGNUĆA ZA GEOGRAFIJU KRAJ DEVETOGODIŠNJEG ODGOJA I OBRAZOVANJA

1. OBLAST: ZEMLJA U SVEMIRU KAO PROSTOR ŽIVLJENJA

1. Komponenta: Prirodni procesi i pojave

Ishodi učenja:

1. Analizira prirodne procese i pojave i njihovo međudjelovanje, koristeći se geografskom terminologijom.
2. Objašnjava prirodne pojave pomoću eksperimenata.
3. Snalazi se u prostoru i vremenu, koristeći kartografska pomagala i savremena sredstva za orijentaciju.
4. Objašnjava povezanost fizičkih, hemijskih i bioloških promjena u geografskoj sredini.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
<p>1.a Razlikuje elemente reljefa na nekom geografskom prostoru.</p> <p>1.b Objašnjava prirodne pojave i procese na određenom prostoru.</p> <p>1.c Upoređuje prirodno-geografske odlike (reljef, klima, hidrografija) u izabranim geografskim prostorima (mjestu, regije).</p>	<p>1.a Upoređuje geografske procese i pojave na temelju karakterističnih svojstava.</p> <p>1.b Izdvaja različite tipove reljefa po vremenu i načinu postanka, morfologiji i nadmorskoj visini.</p> <p>1.c Kategorizuje uticaje klimatskih faktora na obilježja klime u izabranim geografskim prostorima (mjestu, regije).</p> <p>1.d Upoređuje riječne slivove, riječne sisteme, riječne režime i potencijal voda.</p>	<p>1.a Objašnjava geografske zakonitosti prirodnih procesa i pojava i njihov nastanak.</p> <p>1.b Tumači uzročno-posljedične veze pojava i procesa u atmosferi.</p> <p>1.c Povezuje vremensku i prostornu dimenziju u objašnjenju atmosferskih pojava i procesa koja su vezana za neko mjesto i regiju.</p> <p>1.d Otkriva uticaj prirodno-geografskih faktora na formiranje hidrografije na određenom prostoru.</p>
<p>2.a Razlikuje osnovne metode (načine) geografskih istraživanja pri objašnjavanju prirodnih pojava i procesa.</p>	<p>2.a Koristi geografske podatke (tekstovi, fotografije, modeli, animacije, simulacije, brojke, grafikoni, tabele, dijagrami i karte) kao alat pri objašnjavanju prirodnih pojava i procesa na geografskom prostoru.</p>	<p>2.a Kombinuje različite metode geografskih istraživanja pri objašnjavanju prirodnih pojava i procesa na nekom geografskom prostoru.</p>
*Cijeli ishod se nalazi u oblasti 1, komponenti 3.		
<p>4.a Objašnjava uticaj reljefa, klime i hidrografije na razvoj živog svijeta u geografskom prostoru.</p>	<p>4.a Povezuje odlike tipova tla na Zemlji s raznolikošću živog svijeta u biogeografskim oblastima na Zemlji.</p>	<p>4.a Objašnjava kako promjene karakteristika tla, klime ili vodnog režima utiču na živi svijet na izabranim geografskim regijama.</p>

2. Komponenta: **Struktura i funkcionalna povezanost prirodne i geografske sredine**

Ishodi učenja:

1. Tumači povezanost i međuzavisnost geogenih i antropogenih obilježja Zemlje.
2. Planira i provodi aktivnosti kojim istražuje važnost geografskog prostora.
3. Objašnjava funkcionalne promjene u životnoj sredini povezujući ih s promjenama godišnjih perioda.
4. Analizira povezanost prirodno-geografskih procesa utvrđujući postojanje varijabilnosti živih bića na Zemlji.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
1.a Navodi primjere interakcije prirode i čovjeka u geografskom prostoru (mjesto, regija).	1.a Procjenjuje ulogu prirodnih pojava i procesa u oblikovanju geografskog prostora. 1.b Analizira učinke koje ljudske aktivnosti, poput saobraćaja, industrije, urbanizacije, imaju na geografski prostor (na prirodne pojave i procese).	1.a Procjenjuje različite prirodno-geografske odlike geografskog prostora (reljef, klima, voda) i njihov uticaj na ljudski život i ljudske djelatnosti. 1.b Prognozira moguće posljedice promjene klime na izgled i život na nekom prostoru.
2.a Koristi različite vrste geografskih informacija (terensko istraživanje, fotografija, tekst, karta, statistički podaci, film, dijagram) pri objašnjavanju geografskog prostora.	2.a Upoređuje različite geografske prostore koristeći fotografije, karte, modele, dijagrame, crteže, terensko istraživanje.	2.a Objašnjava međusobnu povezanost geografskih prostora koristeći se fotografijama, kartama, modelima, dijagramima, crtežima, i planirajući terensko istraživanje.
3.a Navodi kako se vremenske prilike mijenjaju s godišnjim dobima i geografskim položajem mjesta na primjerima.	3.a Upoređuje promjene vremenskih prilika s promjenama godišnjih doba i geografskog položaja.	3.a Procjenjuje kako se vremenske prilike mijenjaju s godišnjim dobima i geografskim položajem mjesta na konkretnim primjerima.
4.a Ilustruje kako promjenljivost odlika geosfera utiče na raznolikost živih bića na Zemlji.	4.a Kategorizuje uticaj prirodno-geografskih procesa na raznolikost živih bića na Zemlji.	4.a Analizira kako promjenljivost prirodno-geografskih procesa utiče na raznolikost živih bića na Zemlji.

3. Komponenta: Prikazivanje Zemljine površine

Ishodi učenja:

1. Koristi se različitim načinima snalaženja i orijentacije na Zemlji, prostoru življenja.
2. Koristi se različitim instrumentima za vremensko snalaženje i snalaženje u prostoru.
3. Tumači geografske elemente i sadržaj na karti i globusu.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
1.a Koristi topografsku kartu prilikom orijentisanja u prostoru.	1.a Koristi GPS, kompas, azimut prilikom orijentisanja na nekom prostoru.	1.a Koristi GPS, kompas, azimut prilikom orijentisanja na nekom prostoru procjenjujući njihove prednosti i nedostatke.
2.a Razlikuje lokalno od zonalnog vremena koristeći se kartama.	2.a Koristi geografska pomagala i instrumente (karte, kompas...) za orijentaciju i dobivanje geografskih podataka o prostoru.	2.a Izračunava razlike zonalnog vremena između mjesta smještenih u različitim satnim zonama koristeći se različitim pomagalima i instrumentima.
3.a Prepoznaje odlike topografske i tematske karte. 3.b Prepoznaje geografske objekte na topografskim kartama prilikom orijentisanja. 3.c Koristi kartografske podataka kao alat za razumijevanje prostora.	3.a Koristi različite tehnike za predstavljanje geografskih elemenata određenog prostora (crtanje panoramske slike, tematske karte, preslikavanje, mjerenje, multimedija).	3.a Analizira kartografske podatke s ciljem razumijevanja određenog geografskog prostora.

2. OBLAST: DRUŠTVENO-GEOGRAFSKI PROCESI I POJAVE

1. Komponenta: Demogeografski razvoj i globalizacija

Ishodi učenja:

1. Razlikuje strukture stanovništva (biološku, rasnu, jezičku, religijsku, nacionalnu, obrazovnu i ekonomsku).
2. Analizira kako različite strukture stanovništva utiču na razvoj zavičaja, domovine i svijeta.
3. Utvrđuje kako pojedinci, grupe, narodi i nacije utiču na globalne odnose, događaje i promjene.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
1.a Objašnjava strukture stanovništva uz pomoć tematskih karata i grafičkih prikaza.	1.a Objašnjava uticaj prirodno-geografskih i društveno-geografskih faktora na strukturu stanovništva nekog geografskog prostora.	1.a Istražuje uticaj promjena određenih struktura stanovništva na kvalitet života stanovništva.

	1.b Izdvaja najveće svjetske religije, jezičke i vjerske skupine, te određuje njihov prostorni razmještaj.	
2.a Povezuje demografsku sliku stanovništva sa privrednim razvojem određenog geografskog prostora.	2.a Kategorizuje strukture stanovništva po uticaju na privredni razvoj nekog geografskog prostora (države).	2.a Razlikuje stepen ekonomskog razvoja nekog geografskog prostora (države) kroz ekonomsku strukturu stanovništva.
3.a Objašnjava pojam globalizacije. 3.b Izdvaja kulturno-civilizacijske krugove i njihov uticaj na globalne odnose, događaje i promjene.	3.a Objašnjava uticaj država, političkih, vojnih i ekonomskih saveza na globalne odnose u svijetu. 3.b Utvrđuje važnost djelovanja UN-a, UNICEF-a i ostalih organizacija koje djeluju na globalnom nivou.	3.a Objašnjava važnost obrazovanja i naučno-tehnološkog razvoja u očuvanju kulturnog identiteta i napretka na globalnom nivou.

2. Komponenta: Stanovništvo i životno okruženje

Ishodi učenja:

1. Objašnjava načine života stanovništva u životnom okruženju.
2. Objašnjava prostorni razmještaj stanovništva na Zemlji i uticaj različitih faktora na prirodno i mehaničko kretanje stanovništva.
3. Analizira tipove i mjere provođenja različitih populacionih politika.
4. Prikazuje i objašnjava važnost saobraćaja i saobraćajne povezanosti; ponaša se u skladu sa saobraćajnim pravilima.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
1.a Objašnjava prirodno-geografske i društveno-geografske faktore koji su uticali na izgled i funkcije naselja. 1.b Objašnjava kulturu, običaje, način i kvalitet življenja stanovništva.	1.a Izdvaja faktore koji direktno utiču na preoblikovanje životnog okruženja. 1.b Analizira uticaj urbanizacije na promjene u životnom okruženju.	1.a Analizira promjene načina života u svijetu i Bosni i Hercegovini kroz historiju. 1.b Istražuje faktore koji mijenjaju životni standard stanovništva. 1.c Predlaže mjere koje dovode do poboljšanja načina života. 1.d Procjenjuje prostornu strukturu naselja, način i kvalitet života u njima.

2.a Objašnjava prostorni razmještaj stanovništva. 2.b Izdvaja faktore koji utiču na promjene prirodnog i mehaničkog kretanja.	2.a Kategorizuje faktore koji određuju gustoću naseljenosti. 2.b Objašnjava uzročno-posljedičnu vezu gustoće naseljenosti, dinamike kretanja stanovništva i privrednog razvoja.	2.a Procjenjuje uticaj privrednog razvoja na dinamiku kretanja stanovništva. 2.b Analizira faktore koji utiču na prirodno i mehaničko kretanje stanovništva.
3.a Objašnjava pojam populacijske politike.	3.a Objašnjava uticaj populacijske politike na privredni razvoj.	3.a Upoređuje efekte populacijskih politika između država na datim primjerima.
4.a Objašnjava uticaj saobraćaja na razvoj privrede. 4.b Prepoznaje važnost saobraćaja u savremenim tokovima transporta, razvoja ekonomije i geografskog prostora.	4.a Analizira uticaj saobraćaja na razvoj privrednih grana. 4.b Utvrđuje kako faktori saobraćaja utiču na razvoj privrede i sektora djelatnosti, kao i na cjelokupni društveni razvoj.	4.a Analizira stanje saobraćajne povezanosti i njen uticaj na sveukupni razvoj. 4.b Predlaže mjere za poboljšanja saobraćajne povezanosti koje bi pozitivno uticale na privredni razvoj i društveni razvoj.

3. Komponenta: **Političko-geografske osobine savremenog svijeta**

Ishodi učenja:

1. Objašnjava uticaj pojedinca, ideja i događaja na razvoj društva u prošlosti i sadašnjosti.
2. Objašnjava kako različiti politički sistemi utiču na ekonomski razvoj.
3. Objašnjava karakteristike različitih političkih sistema u domovini i svijetu.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
1.a Upoređuje događaje (osobe, ideje) iz prošlosti koji su uticali na razvoj društva.	1.a Objašnjava kako su ličnosti iz prošlosti imale direktan uticaj na društveni razvoj.	1.a Analizira stanja u društvu i promjene koje su nastale u svijetu djelovanjem pojedinaca, događaja i ideja.
2.a Prepoznaje uticaj političkih sistema na ekonomski razvoj.	2.a Objašnjava vezu između političkih sistema i razvoja ekonomije.	2.a Upoređuje različite političke sisteme i njihov uticaj na privredni razvoj i kvalitet života.
3.a Navodi različite političke sisteme.	3.a Objašnjava prednosti i nedostatke određenih političkih sistema.	3.a Upoređuje političke sisteme i kvalitet života stanovništva. 3.b Predlaže mjere poboljšanja različitih nivoa vlasti za kvalitetniji privredni razvoj.

3. OBLAST: GEOGRAFIJA, PRIVREDA I OKOLIŠ

1. Komponenta: Prirodni resursi i energetska efikasnost

Ishodi učenja:

1. Razlikuje fizičke i hemijske promjene tvari u prirodnoj sredini.
2. Analizira obnovljive i neobnovljive izvore energije na Zemlji.
3. Objašnjava značaj energije i analizira racionalno korištenje energetske resursa u skladu sa očuvanjem prirode.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
1.a Razlikuje promjene koje nastaju djelovanjem fizičkih i hemijskih procesa u prirodnoj sredini.	1.a Utvrđuje uzroke nastanka fizičkih i hemijskih promjena u prirodnoj sredini.	1.a Istražuje uzroke i posljedice fizičkih i hemijskih procesa u prirodnoj sredini.
2.a Utvrđuje prostornu rasprostranjenost obnovljivih i neobnovljivih izvora energije.	2.a Istražuje o rasprostranjenosti obnovljivih i neobnovljivih izvora energije predstavljajući ih kartografski. 2.b Utvrđuje stepen korištenja obnovljivih i ekološki opravdanih izvora energije.	2.a Upoređuje prednosti i nedostatke obnovljivih i neobnovljivih izvora energije. 2.b Objašnjava korisne i štetne efekte obnovljivih i neobnovljivih izvora energije na okoliš na Zemlji.
3.a Objašnjava načine upravljanja, očuvanja i održivog korištenja prirodnih resursa.	3.a Upoređuje načine upravljanja, očuvanja i održivog korištenja prirodnih resursa. 3.b Upoređuje energetske potencijale kroz njihovu dostupnost.	3.a Objašnjava uticaj strategija o racionalnoj i održivoj proizvodnji i korištenju energetske resursa na održivi razvoj. 3.b Analizira načine upravljanja, očuvanja i racionalnog korištenja prirodnih resursa.

2. Komponenta: Geografsko-informacione tehnologije

Ishodi učenja:

1. Analizira različite izvore informacija pri rješavanju problema.
2. Koristi informaciono-komunikacijske tehnologije u različitim oblicima terenske nastave.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
1.a Prepoznaje različite izvore informacija pri objašnjavanju određenih tema.	1.a Razlikuje pouzdane od nepouzdanih informacija pri rješavanju problema.	1.a Kritički se odnosi prema različitim izvorima informacija u istraživanju različitih geografskih tema (lokalnom, regionalnom, nacionalnom i globalnom nivou).

2.a Razlikuje IKT alate koji se koriste u terenskoj nastavi.	2.a Objašnjava važnost korištenja IKT-a (GIS-a) pri izvođenju terenske nastave.	2.a Koristi IKT u izvođenju različitih oblika terenske nastave.
3. Komponenta: Održivi razvoj Ishodi učenja: 1. Uočava važnost očuvanja prirodnih bogatstava i kulturne baštine. 2. Analizira ekonomski razvoj društva, povezujući ga sa aktivnostima zaštite životne sredine. 3. Dovodi u vezu tehnološki napredak i brojnost populacije s transformacijom prirodne sredine. 4. Predlaže mjere unapređenja zaštite životne sredine.		
OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
1.a Utvrđuje važnost očuvanja prirodnih bogatstava i kulturne baštine.	1.a Objašnjava važnost očuvanja prirodne i kulturne baštine Bosne i Hercegovine.	1.a Analizira kriterije za zaštitu i očuvanje prirodne i kulturne baštine. 1.b Predlaže mjere zaštite i promocije baštine kao resursa za ekonomski razvoj.
2.a Objašnjava kako stepen ekonomskog razvoja utiče na aktivnosti održivog upravljanja, očuvanja i zaštite životne sredine.	2.a Upoređuje ekonomsku razvijenost država i aktivnosti koje provode na upravljanju, očuvanju i zaštiti životne sredine.	2.a Procjenjuje važnost očuvanja životne sredine kao preduslova za ekonomski razvoj.
3.a Opisuje promjene prirodne sredine kao posljedice tehnološkog napretka i velike gustoće naseljenosti nekog prostora.	3.a Upoređuje promjene u prirodnoj sredini kao posljedice tehnološkog napretka i velike gustoće naseljenosti nekog prostora.	3.a Procjenjuje promjene u prirodnoj sredini kao posljedice tehnološkog napretka i velike gustoće naseljenosti nekog prostora.
4.a Navodi strategije upravljanja, očuvanja i održivog korištenja prirodnih resursa. 4.b Objašnjava različite načine upravljanja otpadom, te uticaj na okoliš u pojedinim državama.	4.a Predlaže akcije kako bi se zaštitio, sanirao i unaprijedio okoliš. 4.b Upoređuje različite načine upravljanja otpadom, te uticaj na okoliš u pojedinim državama.	4.a Provodi aktivnosti na sanaciji, zaštiti i unapređenju okoliša.

4. OBLAST: REGIONALNA GEOGRAFIJA

1. Komponenta: **Evropski kontinent**

Ishodi učenja:

1. Analizira geografski položaj i granice Evrope i upoređuje veličinu Evrope s drugim kontinentima.
2. Objašnjava prirodno-geografske i društveno-geografske odlike Evrope.
3. Analizira povezanost geografskih regija Evrope.
4. Objašnjava ulogu Evropske unije u procesu ujedinjenja Evrope.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
<p>1.a Određuje granice Evrope na karti.</p> <p>1.b Upoređuje veličinu Evrope sa drugim kontinentima na karti.</p>	<p>1.a Analizira geografski položaj Evrope sa prirodnog i društvenog aspekta.</p>	<p>1.a Istražuje savremenu povezanost Evrope sa nekadašnjim kolonijama evropskih država.</p>
<p>2.a Objašnjava geološku građu i morfogenezu reljefa Evrope.</p> <p>2.b Klasifikuje riječne slivove, sisteme, režime, te potencijal voda Evrope.</p> <p>2.c Analizira demogeografske odlike Evrope.</p> <p>2.d Prepoznaje uticaj kulturno-civilizacijskih krugova na izgled i prostorni razmještaj naselja Evrope.</p> <p>2.e Objašnjava stepen razvijenosti privrede kroz sektore djelatnosti.</p>	<p>2.a Upoređuju reljefne cjeline država Evrope.</p> <p>2.b Objašnjava uticaj klimatskih faktora na razmještaj tipova klima, biljnog i životinjskog svijeta i tla Evrope, te njihov uticaj na razvoj poljoprivrede i turizma.</p> <p>2.c Upoređuje hidrografiju država Evrope.</p> <p>2.d Upoređuje demogeografske odlike i pokazatelje kvaliteta života (životni vijek, stope smrtnosti djece i majki, stope pismenosti, kvaliteta prehrane, BDP po glavi stanovnika i dr.) država.</p> <p>2.e Upoređuje naselja u državama Evrope po izgledu, funkcijama, načinu života u njima.</p>	<p>2.a Istražuje uticaj reljefa na privredni razvoj.</p> <p>2.b Ispituje uticaj klime na razmještaj stanovništva i razvoj privrednih djelatnosti.</p> <p>2.c Procjenjuje značaj voda država Evrope.</p> <p>2.d Istražuje aktuelne demogeografske probleme u državama Evrope.</p> <p>2.e Istražuje probleme naselja Evrope i kvalitet života u njima.</p> <p>2.f Upoređuje privredni razvoj država Evrope i faktore koji utiču na iste.</p> <p>2.g Analizira privredne tokove i razvoj privrednih grana u Evropi.</p>
<p>3.a Navodi kriterije za regionalizaciju evropskog kontinenta.</p> <p>3.b Definiše elemente koji određuju geografsku regiju.</p>	<p>3.a Objašnjava prostorni obuhvat, geografski položaj i značaj regija Evrope.</p> <p>3.b Izdvaja regionalne identitete.</p>	<p>3.a Utvrđuje razlike između geografskih regija kroz tipične krajolike.</p>
<p>4.a Opisuje nastanak i razvoj EU.</p>	<p>4.a Analizira razloge i uzroke nastanka EU.</p>	<p>4.a Istražuje ulogu EU u procesu integracije Evrope.</p>

4.b Utvrđuje vremenski slijed pristupa članica EU i njihov značaj.	4.b Objašnjava politiku, aktivnosti i kriterije za ulazak u EU. 4.c Razlikuje ostale evropske integracije i organizacije (EFTA, CEFTA...), te njihovu važnost i područje djelovanja.	4.b Objašnjava ulogu EU u ekonomskom razvoju Evrope. 4.c Istražuje razloge i uslove širenja EU.
--	---	--

2. Komponenta: Vanevropski kontinenti

Ishodi učenja:

1. Objašnjava geografski položaj, veličinu i granice vanevropskih kontinenata.
2. Analizira fizičko-geografske karakteristike vanevropskih kontinenata.
3. Uočava sličnosti i razlike u društveno-ekonomskom razvoju vanevropskih kontinenata.
4. Objašnjava posljedice kolonijalne zavisnosti pojedinih vanevropskih kontinenata.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
1.a Definiše granice vanevropskih kontinenata i njihove geografske regije na karti. 1.b Navodi veličine vanevropskih kontinenata poredeći ih na karti.	1.a Izdvaja šta definiše geografski položaj vanevropskih kontinenata.	1.a Analizira geografski položaj vanevropskih kontinenata sa prirodnog i društvenog aspekta.
2.a Objašnjava geološku građu i morfogenezu reljefa vanevropskih kontinenata. 2.b Objašnjava uticaj klimatskih faktora na razmještaje tipova klima, biljnog i životinjskog svijeta i tla vanevropskih kontinenata, te njihov uticaj na razvoj poljoprivrede i turizma. 2.c Klasifikuje riječne slivove, sisteme, režime, te potencijal voda vanevropskih kontinenata.	2.a Upoređuju reljefne cjeline kao faktore demografskog i privrednog razvoja. 2.b Utvrđuje uzročno-posljedične veze klimatskih faktora, razmještaja tipova klima, biljnog i životinjskog svijeta i tla vanevropskih kontinenata. 2.c Analizira hidrografske odlike vanevropskih kontinenata.	2.a Ispituje međuzavisnost određenih fizičko-geografskih procesa i pojava na vanevropskim kontinentima. 2.b Ispituje uticaj klime na razmještaj stanovništva i razvoj privrednih djelatnosti. 2.c Procjenjuje značaj voda država vanevropskih kontinenata.
3.a Objašnjava demogeografske odlike vanevropskih kontinenata. 3.b Prepoznaje uticaj kulturno-civilizacijskih krugova na izgled i prostorni razmještaj naselja vanevropskih kontinenata.	3.a Upoređuje demogeografske odlike i pokazatelje kvaliteta života na vanevropskim kontinentima. 3.b Upoređuje naselja u državama vanevropskih kontinenata po izgledu, funkcijama, načinu života u njima.	3.a Istražuje aktuelne demogeografske probleme u državama izvan Evrope. 3.b Kritički prosuđuje uticaj promjena privrednih tokova na razvoj privrednih djelatnosti.

3.c Navodi faktore koji utiču na ekonomski razvoj vanevropskih kontinenata.	3.c Objašnjava uzroke i posljedice različitog stepena društveno-ekonomskog razvoja razvijenih zemalja i zemalja u razvoju.	3.c Analizira uzroke i posljedice različitog stepena društveno-ekonomskog razvoja razvijenih zemalja i zemalja u razvoju.
4.a Pokazuje na karti puteve kolonizacije i posljedice istih. 4.b Objašnjava kolonijalna osvajanja i njihov razvoj kroz prošlost do danas.	4.a Istražuje kolonijalna osvajanja, veze kolonija i kolonizatora, te njihov uticaj na današnji razvoj tih zemalja.	4.a Objašnjava savremenu povezanost nekadašnjih kolonija i kolonizatora (političke, ekonomske, kulturne i drugih vidova saradnje). 4.b Analizira promjene granica vanevropskih kontinenata kroz historiju.

3. Komponenta: **Geografija Bosne i Hercegovine**

Ishodi učenja:

1. Analizira historijski i teritorijalni razvoj države Bosne i Hercegovine.
2. Razlikuje prirodno-geografska i društveno-geografska obilježja Bosne i Hercegovine.
3. Analizira veze između Bosne i Hercegovine i međunarodnih integracija.
4. Objašnjava prirodno-geografska i društveno-geografska obilježja susjednih zemalja.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
1.a Opisuje historijsko-teritorijalni razvoj Bosne i Hercegovine.	1.a Upoređuje historijske granice Bosne i Hercegovine sa njenim današnjim granicama.	1.a Objašnjava uticaj historijskih događaja na teritorijalni razvoj Bosne i Hercegovine.
2.a Objašnjava način postanka reljefa Bosne i Hercegovine kroz geološku prošlost. 2.b Razlikuje klimatske elemente, odlike klima Bosne i Hercegovine i njihov prostorni obuhvat. 2.c Razvrstava hidronime po načinu postanka, fizičkim i hemijskim osobinama te njihovom razmještaju. 2.d Navodi osnovne odlike tla i biogeografskih oblasti Bosne i Hercegovine. 2.e Objašnjava demogeografske odlike u Bosni i Hercegovini. 2.f Klasifikuje naselja Bosne i Hercegovine.	2.a Izdvaja reljefne oblike po starosti, načinu postanka, morfologiji i nadmorskoj visini. 2.b Kategorizuje uticaj klimatskih faktora na razmještaj tipova klima u Bosni i Hercegovini. 2.c Upoređuju riječne slivove i riječne sisteme sa aspekta uloge i značaja za geografski prostor kroz koji protiče. 2.d Utvrđuje prostorni razmještaj tla i biogeografskih oblasti Bosne i Hercegovine.	2.a Upoređuju geomorfološke regije kroz prostorni obuhvat i tipove reljefa. 2.b Identifikuje prostore u kojima su klimatski faktori i elementi rizični za urbanizaciju i razvoj industrije. 2.c Procjenjuje značaj voda Bosne i Hercegovine. 2.d Istražuje značaj tla i biljnog i životinjskog svijeta za razvoj privrede. 2.e Analizira strukture stanovništva i demografske probleme Bosne i Hercegovine.

<p>2.g Objašnjava privredni razvoj Bosne i Hercegovine.</p>	<p>2.e Objašnjava uzroke i posljedice prirodnog i prostornog kretanja stanovništva Bosne i Hercegovine.</p> <p>2.f Izdvaja makroregionalne i regionalne centre u Bosni i Hercegovini.</p> <p>2.g Utvrđuje stepen razvijenosti privrednih djelatnosti u Bosni i Hercegovini.</p>	<p>2.f Istražuje infrastrukturne probleme naselja Bosne i Hercegovine.</p> <p>2.g Upoređuje privredni razvoj u Bosni i Hercegovini sa državama u regiji i državama EU.</p>
<p>3.a Objašnjava proces nastanka EU.</p> <p>3.b Navodi pristupne uslove zemalja koje žele ući u zajednicu EU.</p>	<p>3.a Istražuje proces razvoja EU i načine širenja zajednice.</p> <p>3.b Analizira trenutni status Bosne i Hercegovine u pregovorima sa EU i drugim integracijama.</p>	<p>3.a Diskutuje o trenutnom statusu Bosne i Hercegovine u pregovorima sa EU i drugim integracijama.</p>
<p>4.a Navodi prirodno-geografska obilježja susjednih zemalja.</p> <p>4.b Navodi društveno-geografska obilježja susjednih zemalja.</p>	<p>4.a Definiše uticaj prirodnih i društvenih faktora na razvoj stanovništva i naselja.</p> <p>4.b Otkriva uticaj prirodnih i društvenih faktora na razvoj i razmještaj privrede i privrednih djelatnosti.</p>	<p>4.a Stavlja u korelaciju prirodno-geografske i društveno-geografske procese i pojave susjednih zemalja.</p> <p>4.b Procjenjuje uticaj prirodnih i društvenih faktora na razvoj i razmještaj privrede i privrednih djelatnosti.</p>

STANDARDI UČENIČKIH POSTIGNUĆA ZA GEOGRAFIJU KRAJ SREDNJOŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

1. OBLAST: ZEMLJA U SVEMIRU KAO PROSTOR ŽIVLJENJA

1. Komponenta: Prirodni procesi i pojave

Ishodi učenja:

1. Analizira prirodne procese i pojave i njihovo međudjelovanje koristeći se geografskom terminologijom.
2. Objašnjava prirodne pojave pomoću eksperimenata.
3. Snalazi se u prostoru i vremenu, koristeći kartografska pomagala i savremena sredstva za orijentaciju.
4. Objašnjava povezanost fizičkih, hemijskih i bioloških promjena u geografskoj sredini.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
<p>1.a Razlikuje endogene procese i oblike na Zemlji.</p> <p>1.b Objašnjava teoriju globalne tektonike ploča i njihovih granica.</p> <p>1.c Klasifikuje stijene prema nastanku.</p> <p>1.d Objašnjava atmosferske pojave i procese i stanje atmosfere.</p>	<p>1.a Povezuje kretanje Zemlje s prirodnim pojavama i procesima na Zemlji.</p> <p>1.b Upoređuje endogene pokrete i strukture elemenata litosfere (bora, rasjeda i navlaka, tektonskih graba i horstova).</p> <p>1.c Dovodi u vezu određena svojstva stijena i njihovu primjenu u različitim granama ekonomije.</p> <p>1.d Analizira klimatsku regionalizaciju na Zemlji.</p>	<p>1.a Preispituje savremena saznanja o svemiru i njegovom uticaju na život na Zemlji.</p> <p>1.b Utvrđuje važnost oblika reljefa u Bosni i Hercegovini i svijetu na razvoj različitih grana ekonomije.</p> <p>1.c Ispituje uticaj klimatskih faktora i elemenata na određenom prostoru.</p> <p>1.d Izrađuje karte značajnih nalazišta prirodnih resursa naše zemlje.</p>
<p>2.a Demonstrira proces nastanka prirodnih pojava i procesa.</p> <p>2.b Izrađuje klimatske dijagrame, tabele, grafikone na osnovu prikupljenih podataka.</p>	<p>2.a Dovodi u vezu uzajamno djelovanje prirodnih pojava.</p> <p>2.b Ispituje uzajamno djelovanje prirodnih procesa i pojava uz pomoć klimatskih dijagrama, grafikona...</p>	<p>2.a Predviđa moguće posljedice djelovanja prirodnih procesa i pojava na određeni geografski prostor.</p> <p>2.b Izvodi zaključke na temelju eksperimenta (evaporacija, transpiracija, produkcija nanosa, vodni kapacitet, hemijski eksperiment) o promjenama koje nastaju usljed djelovanja prirodnih procesa i pojava.</p>
<p><i>*Cijeli ishod se nalazi u oblasti 1, komponenti 3, jer su potpuno isti.</i></p>		

<p>4. a Objašnjava osnovna obilježja geoloških razdoblja i nastanak fosila.</p> <p>4.b Razlikuje egzogene (vanjske) procese i oblike.</p> <p>4.c Razlikuje strukturu i sastav atmosfere opisujući efekt staklenika.</p>	<p>4.a Pojašnjava djelovanje fizičkih, hemijskih i bioloških procesa na razvoj reljefa i živog svijeta kroz geološka razdoblja.</p> <p>4.b Analizira egzogene procese (eroziju, padinske, fluvijalne, morske, krške, glacijalne i pustinske procese i oblike) identifikujući njihovu rasprostranjenost na Zemlji.</p>	<p>4.a Tumači geološke i klimatske promjene u različitim geološkim razdobljima.</p> <p>4.b Istražuje o pojmu „antropocen“ donoseći zaključke.</p> <p>4.c Predviđa posljedice ljudskog djelovanja na reljef, klimu i biosferu na Zemlji.</p>
---	---	---

2. Komponenta: **Struktura i funkcionalna povezanost prirodne i geografske sredine**

Ishodi učenja:

1. Tumači povezanost i međuzavisnost geogenih i antropogenih obilježja Zemlje.
2. Planira i provodi aktivnosti kojim istražuje važnost geografskog prostora.
3. Objašnjava funkcionalne promjene u životnoj sredini povezujući ih s promjenama godišnjih perioda.
3. Analizira povezanost prirodno-geografskih procesa utvrđujući postojanje varijabilnosti živih bića na Zemlji.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
<p>1.a Objašnjava ekonomsku iskoristivost tla.</p> <p>1.b Opisuje uticaj čovjeka na reljef, klimu i vode (sječa šume, degradacija tla...).</p> <p>1.c Procjenjuje povezanost gustoće naseljenosti i razvoja ekonomije sa tekućicama i morima (litoralizacija).</p>	<p>1.a Dovodi u vezu ekonomski razvoj i uticaj čovjeka na izravne promjene u atmosferi i tlu.</p> <p>1.b Povezuje razmještaj tekućica i dolina sa naseljenosti, saobraćajem i ekonomijom na primjerima iz svijeta i Bosne i Hercegovine.</p> <p>1.c Diskutuje o uzrocima, posljedicama i načinima zaštite od prirodnih katastrofa.</p>	<p>1.a Raščlanjuje antropogene uticaje na prirodne procese.</p> <p>1.b Istražuje o prostorima na Zemlji koji su izmijenjeni djelovanjem ljudi.</p> <p>1.c Procjenjuje negativne i pozitivne učinke izgradnje vodnih akumulacija.</p> <p>1.d Predlaže mjere održivog gospodarenja vodom.</p>
<p>2.a Daje kritički osvrt o međusobnoj povezanosti geografskih prostora kroz planiranje i istraživanje.</p>	<p>2.a Povezuje savremeni razvoj s različitim geografskim prostorima analizirajući podatke dobivene istraživanjem.</p>	<p>2.a Analizira faktore koji utiču na transformaciju prirodne u geografsku sredinu služeći se istraživačkim metodama na nekom geografskom prostoru.</p>

3.a Povezuje uzroke i posljedice kretanja Sunca, Zemlje i Mjeseca sa varijabilnosti živih bića na Zemlji.	3.a Iznosi pretpostavke o klimatskim promjenama i njihovom uticaju na transformaciju geografskih prostora (širenje pustinja, kašnjenje monsunu, sve češći i snažniji tropski cikloni i sl.). 3.b Utvrđuje posljedice nagnutosti Zemljine ose na život na Zemlji.	3.a Analizira uticaj klimatskih modifikatora na određene klimatske elemente. 3.b Procjenjuje uticaj klimatskih modifikatora na određenom geografskom prostoru. 3.c Potkrepljuje argumentima uticaj čovjeka na promjene klime i globalno zagrijavanje.
4.a Objašnjava ulogu Sunčeve energije za život na Zemlji i kruženje vode u prirodi.	4.a Analizira prirodno-geografske procese na Zemlji i njihov uticaj na živa bića na Zemlji.	4.a Procjenjuje posljedice, elemente i faktore prirodno-geografskih procesa (prirodne, društvene i antropogene) na živa bića na Zemlji.

3. Komponenta: Prikazivanje Zemljine površine

Ishodi učenja:

1. Koristi se različitim načinima snalaženja i orijentacije na Zemlji, prostoru življenja.
2. Koristi se različitim instrumentima za vremensko snalaženje i snalaženje u prostoru.
3. Tumači geografske elemente i sadržaj na karti i globusu.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
1.a Orije tiše se pomoću nebeskih tijela, kompasa i azimuta, te pomoću geografske koordinatne mreže na karti.	1.a Koristi savremena sredstva za orijentaciju u učionici i terenskoj nastavi (satelitsku navigaciju, GPS, GIS, google karte, interaktivne karte raznih portala državnih ustanova).	1.a Kombinuje primjenu različitih instrumenata za orijentaciju na Zemljinoj površini.
2.a Objašnjava posljedice rotacije Zemlje razlikujući lokalno od zonalnog vremena. 2.b Razlikuje vrste geografskih karata i metode izrade karata.	2.a Analizira svjetsko pojasno vrijeme. 2.b Koristi („čita“) topografske karte i google mape za vremensko snalaženje i snalaženje u prostoru.	2.a Koristi se geografskim informacijskim sistemom (GIS), 3D modelovanjem reljefa i globalnim pozicijskim sistemom (GPS) za vremensko snalaženje i prostorno snalaženje.

3.a Upoređuje vjernost predstavljanja Zemljine površine na ravni i globusu.	3.a Izrađuje skice kretanja po azimutu pomoću topografske karte.	3.a Koristi kartografske znakove za izradu tematskih karata na slijepim kartama analizirajući kartografske projekcije.
3.b Objašnjava metode premjeravanja i snimanja Zemljine površine i njenog kartografskog predstavljanja.	3.b Objašnjava kartografske projekcije prema obliku kartografske mreže, prema položaju pola kartografske mreže i prema očuvanim elementima vjernosti (vrstama deformacije).	3.b Izrađuje kartografske profile, tematske karte, koristeći se azimutom i topografskim znakovima.

2. OBLAST : DRUŠTVENO–GEOGRAFSKI PROCESI I POJAVE

1. Komponenta: Demogeografski razvoj i globalizacija

Ishodi učenja:

1. Razlikuje strukture stanovništva (biološku, rasnu, jezičku, religijsku, nacionalnu, obrazovnu i ekonomsku).
2. Analizira kako različite strukture stanovništva utiču na razvoj zavičaja, domovine i svijeta.
3. Utvrđuje kako pojedinci, grupe, narodi i nacije utiču na globalne odnose, događaje i promjene.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
1.a Objašnjava promjene u strukturama stanovništva, te uzroke i posljedice istih. 1.b Upoređuje ekonomsku strukturu Bosne i Hercegovine sa ostalim državama Evrope.	1.a Upoređuje dobnu i spolnu strukturu u različitim dijelovima svijeta i u Bosni i Hercegovini. 1.b Koristi se dijagramima pri objašnjavanju različitih struktura stanovništva. 1.c Analizira razmještaj glavnih rasnih, vjerskih i jezičkih grupa u svijetu na tematskim kartama.	1.a Analizira društva i kulture u različitim dijelovima svijeta. 1.b Istražuje uticaj prirodnih i društvenih odlika geografskog prostora na strukture stanovništva.
2.a Razlikuje ekonomske i socijalne pokazatelje (BDP, BND, HDI). 2.b Opisuje stepen ekonomskog razvoja Bosne i Hercegovine upoređujući ga s drugim državama u regiji. 2.c Objašnjava uticaj demogeografskih odlika na razvoj sektora djelatnosti u određenoj državi.	2.a Upoređuje države različitog stepena razvijenosti s demografskim razvojem. 2.b Izrađuje dijagrame koristeći podatke i izvore pri objašnjavanju ekonomskog razvoja zavičaja, domovine, svijeta. 2.c Poredi statističke podatke različitih država te ih dovodi u vezu sa ekonomskim razvojem.	2.a Analizira uticaj različitih struktura i dinamike stanovništva na ekonomski razvoj u različitim dijelovima svijeta. 2.b Kritički prosuđuje uticaj društva, ekonomije i kulture na razvoj zavičaja, domovine i svijeta.

<p>3.a Objašnjava proces globalizacije i nastanak multinacionalnih kompanija.</p> <p>3.b Razlikuje ekonomske integracije i međunarodne organizacija u svijetu (EU, USMCA (NAFTA), MERCOSUR, CEFTA, OPEC, UN, WHO, WTO).</p> <p>3.c Utvrđuje prostorni raspored i značaj ekonomskih integracija i međunarodnih organizacija u svjetskoj ekonomiji.</p>	<p>3.a Objašnjava međusobnu povezanost različitih djelatnosti (trgovina, turizam, saobraćaj, poljoprivreda, industrija) i globalizacije.</p> <p>3.b Analizira ulogu multinacionalnih kompanija u svjetskoj ekonomiji.</p>	<p>3.a Predviđa uticaj globalizacije na buduće globalne odnose i moguće događaje u svijetu (države, ekonomija).</p> <p>3.b Upoređuje vlastiti od ostalih identiteta te obrazlaže višestrukost identiteta pojedinca.</p> <p>3.c Procjenjuje ulogu i uticaj međunarodnih organizacija na proces globalizacije (antiglobalizacijske grupe i pokreti).</p>
---	---	--

2. Komponenta: Stanovništvo i životno okruženje

Ishodi učenja:

1. Objašnjava načine života stanovništva u životnom okruženju.
2. Objašnjava prostorni razmještaj stanovništva na Zemlji i uticaj različitih faktora na prirodno i mehaničko kretanje stanovništva.
3. Analizira tipove i mjere provođenja različitih populacionih politika.
4. Prikazuje i objašnjava važnost saobraćaja i saobraćajne povezanosti; ponaša se u skladu sa saobraćajnim pravilima.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
<p>1.a Raščlanjuje savremenu promjenu prostora i funkciju ruralnog naselja (deruralizacija, deagrarizacija, ruralni egzodus).</p> <p>1.b Objašnjava kriterije za određivanje gradskih naselja tumačeći njihovu primjenu.</p> <p>1.c Objašnjava stvaranje gradske regije, gravitacijske zone gradova i urbanih sistema.</p>	<p>1.a Upoređuje morfološku, funkcionalnu i socijalnu funkciju naselja u kojem živi s ostalim naseljima u zavičaju i Bosni i Hercegovini.</p> <p>1.b Istražuje nodalno-funkcionalnu organizaciju u Bosni i Hercegovini i njen uticaj na promjene u životnom okruženju.</p> <p>1.c Analizira stepen i posljedice urbanizacije u Bosni i Hercegovini i u svijetu.</p>	<p>1.a Procjenjuje mogućnosti funkcionalnog razvoja naselja u skladu s prirodnim i društvenim potencijalima.</p> <p>1.b Istražuje hijerarhijsku i funkcionalnu strukturu naselja u prostoru u kojem živi.</p>
<p>2.a Objašnjava razmještaj stanovništva i gustoću naseljenosti.</p> <p>2.b Upoređuje demografski razvoj s teorijom demografske tranzicije.</p>	<p>2.a Istražuje uzroke i posljedice savremenih migracija radne snage.</p> <p>2.b Objašnjava vezu između stepena ekonomskog razvoja i tipa općeg ili ukupnog kretanja stanovništva.</p>	<p>2.a Procjenjuje i prognozira kretanje stanovništva Bosne i Hercegovine pomoću pokazatelja prirodnog i prostornog kretanja.</p>

2.c Opisuje odrednice (pokazatelje) prirodnog i prostornog kretanja stanovništva.		2.b Analizira uzroke i posljedice prostornog razmještaja stanovništva u Bosni i Hercegovini. 2.c Analizira natalitet, mortalitet, fertilitet, vitalitet, prirodnu promjenu, koeficijent maskuliniteta i feminiteta pomoću tabela, grafičkih prikaza i geografske karte.
3.a Upoređuje tipove populacijskih politika u svijetu i kod nas.	3.a Analizira mjere populacijske politike u razvijenim i slabije razvijenim zemljama.	3.a Potkrepljuje argumentima važnost provođenja različitih populacijskih politika. 3.b Predlaže moguće mjere demografske obnove.
4.a Objašnjava funkciju i važnost saobraćaja u ekonomskom povezivanju svijeta u prošlosti i danas. 4.b Objašnjava međuzavisnost tehnološkog napretka i saobraćajne povezanosti svijeta.	4.a Ispituje povezanost saobraćaja i ostalih ekonomskih djelatnosti. 4.b Utvrđuje važnost saobraćajnog položaja na saobraćajnu infrastrukturu Bosne i Hercegovine.	4.a Analizira funkcionalnost saobraćajnih sistema i saobraćajnih mreža u Bosni i Hercegovini i u svijetu. 4.b Procjenjuje značaj saobraćaja kao preduslova globalizacije.

3. Komponenta: **Političko-geografske osobine savremenog svijeta**

Ishodi učenja:

1. Objašnjava uticaj pojedinca, ideja i događaja na razvoj društva u prošlosti i sadašnjosti.
2. Objašnjava kako različiti politički sistemi utiču na ekonomski razvoj.
3. Objašnjava karakteristike različitih političkih sistema u domovini i svijetu.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
1.a Objašnjava značaj industrijskih revolucija i naučno-tehničkih dostignuća, te njihov uticaj na razvoj društva. 1.b Povezuje djelovanje svjetskih naučnika sa tehnološkim razvojem društva.	1.a Dovodi u vezu uzroke i posljedice svjetskih prekretnica (krizne tačke) u prošlosti i sadašnjosti. 1.b Upoređuje društvene promjene u prošlosti koristeći različite izvore.	1.a Argumentuje povezanost ključnih događaja i procesa na globalnom nivou. 1.b Raspravlja o aktuelnim događajima u svijetu i njihovom uticaju na društvo.
2.a Objašnjava tipove ekonomija različitih političkih sistema.	2.a Upoređuje savremene velesile prema njihovoj ekonomskoj moći analizirajući njihov uticaj i interese.	2.a Daje kritički osvrt na različite političke sisteme i s njima povezani ekonomski razvoj.

2.b Razlikuje države svijeta prema stepenu razvoja (nekada „prvi, drugi i treći svijet“, danas „sjever i jug“, razvijene, srednje i slabije razvijene ekonomije).		2.b Analizira savremenu podjelu svijeta na temelju ekonomskih jezgra.
3.a Objašnjava razlike između država različitih teritorijalno-političkih određenja.	3.a Diskutuje o međunarodno priznatim, djelimično priznatim i nepriznatim državama na primjerima iz Evrope i svijeta.	3.a Analizira nivoe vlasti svoje države i njihove karakteristike, te ih upoređuje s drugim državama.

3. OBLAST: GEOGRAFIJA, PRIVREDA I OKOLIŠ

1. Komponenta: Prirodni resursi i energetska efikasnost

Ishodi učenja:

1. Razlikuje fizičke i hemijske promjene tvari u prirodnoj sredini.
2. Analizira obnovljive i neobnovljive izvore energije na Zemlji.
3. Objašnjava značaj energije i analizira racionalno korištenje energetske resursa u skladu sa očuvanjem prirode.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
1.a Objašnjava fizička i hemijska svojstva geokomponenta i geosfera.	1.a Povezuje međusobno djelovanje raznih geosfera u okviru geosistema kao osnove prirode. 1.b Povezuje strukturu tvari s njenim fizičkim i hemijskim svojstvima u geoprostoru.	1.a Analizira promjene u prirodnoj sredini nastale kao posljedica prirodnih ciklusa i antropogenog djelovanja.
2.a Tumači obnovljive i neobnovljive izvore energije s ekonomskim razvojem. 2.b Upoređuje prostorni raspored energetske izvora u svijetu i u Bosni i Hercegovini.	2.a Upoređuje djelovanje različitih oblika energije i njihov uticaj na geoekologiju. 2.b Istražuje uticaj iskorištavanja obnovljivih i neobnovljivih izvora energije povezujući ih s ekonomskim razvojem.	2.a Kritički prosuđuje kvantitet i kvalitet današnjih energetske resursa. 2.b Predlaže rješenja o modernizaciji proizvodnje, distribucije i akumulacije energije.
3.a Procjenjuje načine trošenja i racionalnog korištenja energetske izvora na Zemlji. 3.b Upoređuje proizvodnju i potrošnju energije u Bosni i Hercegovini s pojedinim državama regije i Evrope.	3.a Istražuje kvantitet i kvalitet energetske resursa, te njihovu potrošnju u modernom razvoju.	3.a Predlaže modele za racionalno korištenje i uštedu iz obnovljivih i neobnovljivih izvora energije.

2. Komponenta: Geografsko-informacione tehnologije

Ishodi učenja:

1. Analizira različite izvore informacija pri rješavanju problema.
2. Koristi informaciono-komunikacijske tehnologije u različitim oblicima terenske nastave.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
1.a Upoređuje izvore informacija u rješavanju problema. 1.b Koristi pouzdane informacije pri objašnjavanju aktualnih pojava i procesa.	1.a Procjenjuje značaj vrednovanja izvora i informacija u rješavanju problema. 1.b Istražuje pouzdanost informacija i njihov uticaj u svakodnevnom životu.	1.a Argumentuje važnost pouzdanosti informacija pri rješavanju problema. 1.b Koristi informaciono-komunikacijske tehnologije u procesu vrednovanja informacija.
2.a Primjenjuje različite oblike IKT-a pri izvođenju terenske nastave.	2.a Analizira funkcionalnost primjene IKT-a u terenskoj nastavi. 2.b Prezentuje prikupljene i obrađene digitalne podatke predstavljene grafičkim prikazima.	2.a Koristi različite IKT za vrednovanje informacija potrebnih prilikom izvođenja terenske nastave. 2.b Koristi IKT za kreiranje modela geografskog prostora.

3. Komponenta: Održivi razvoj

Ishodi učenja:

1. Uočava važnost očuvanja prirodnih bogatstava i kulturne baštine.
2. Analizira ekonomski razvoj društva, povezujući ga sa aktivnostima zaštite životne sredine.
3. Dovodi u vezu tehnološki napredak i brojnost populacije s transformacijom prirodne sredine.
4. Predlaže mjere unapređenja zaštite životne sredine.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
1.a Argumentuje važnost očuvanja prirodne i kulturne baštine.	1.a Diskutuje o vrijednosti kulturne i prirodne baštine.	1.a Prognozira posljedice neadekvatne zaštite prirodne i kulturne baštine. 1.b Predlaže modele unapređenja zaštite prirodne i kulturne baštine za cjelokupni razvoj.
2.a Objašnjava važnost različitih ekosistema za održivi razvoj i očuvanje zaštite okoliša.	2.a Argumentuje uticaj ekonomskih faktora na održivi razvoj i zaštitu okoliša.	2.a Analizira ekonomske faktore razvoja sa prirodnim i društvenim odlikama prostora i njihovu međusobnu povezanost.
3.a Interpretira važnost skladnog djelovanja čovjeka u preobrazbi prirodne sredine.	3.a Upoređuje ekspanzivni rast stanovništva i brojnih urbanih i ekoloških problema.	3.a Analizira aktuelne posljedice antropogenog djelovanja na preobrazbu prirodne sredine.

3.b Objašnjava karakteristike pametnog grada, održivog grada i uključivog grada razlikujući njihovu funkciju.	3.b Utvrđuje uzročno-posljedične odnose i promjene prirodne ravnoteže zbog djelovanja čovjeka.	3.b Istražuje uticaj velikih građevinskih radova na okoliš i njihovu održivost (hidrocentrale, irigacijski prostori, umjetni otoci, polderi).
4.a Procjenjuje različite načine korištenja i zbrinjavanja otpada u cilju zaštite okoliša.	4.a Ispituje uzroke onečišćenja okoliša kao posljedice modernog razvoja društva.	4.a Izrađuje plan projekta zaštite okoliša te ga realizuje.

4. OBLAST: REGIONALNA GEOGRAFIJA

1.Komponenta: **Evropski kontinent**

Ishodi učenja:

1. Analizira geografski položaj i granice Evrope i upoređuje veličinu Evrope s drugim kontinentima.
2. Objašnjava prirodno-geografske i društveno-geografske odlike Evrope.
3. Analizira povezanost geografskih regija Evrope.
4. Objašnjava ulogu Evropske unije u procesu ujedinjenja Evrope.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
<p>1.a Objašnjava pojmovno-terminološki sistem regionalne geografije kao naučne discipline.</p> <p>1.b Objašnjava geografski smještaj i uticaj geografskog položaja na razvijenost Evrope.</p> <p>1.c Upoređuje veličinu Evrope s drugim kontinentima.</p>	<p>1.a Povezuje uticaj država Evrope na opće odlike ekonomije i politike u svijetu kao posljedicu njihovog geopoložaja.</p> <p>1.b Procjenjuje važnost granica u savremenim ekonomsko-političkim događanjima (globalizacija).</p>	<p>1.a Analizira različite aspekte geografskog položaja Evrope upoređujući geološke, reljefne i bioklimatske cjeline.</p> <p>1.b Daje kritički osvrt na opću povezanost položaja i veličine, te na razvoj geografskog prostora.</p>
<p>2.a Tumači osnovne pojmove prirodnih i društvenih odlika Evrope.</p> <p>2.b Upoređuje osnovna obilježja Evrope i drugih geografskih prostora u svijetu.</p>	<p>2.a Povezuje prirodne i društvene odlike Evrope.</p> <p>2.b Objašnjava međuzavisnost Evrope i vanevropskih kontinenata i dovodi u vezu društvene, političke i ekonomske veze.</p>	<p>2.a Prognozira kvalitet i kvantitetu prirodnih i društvenih resursa Evrope.</p>
<p>3.a Utvrđuje značaj povezanosti geografskih regija Evrope.</p> <p>3.b Objašnjava saobraćajno značenje Evrope s posebnim osvrtom na uključenost Bosne i Hercegovine u mrežu panevropskih saobraćajnih koridora.</p>	<p>3.a Izdvaja regije u Evropi na temelju specifičnih historijskih, geopolitičkih, ekonomskih i kulturnih odlika, te njihov položaj u Evropi.</p>	<p>3.a Daje kritički osvrt na nove aspekte regionalizacije Evrope.</p>

4.a Utvrđuje historijski značaj nastanka Evropske unije.	4.a Procjenjuje uticaj i veze EU s vanevropskim državama i integracijama (Australija, Kina, Japan, USMCA i dr.).	4.a Istražuje uzročno-posljedične veze razvoja EU u različitim fazama.
4.b Objašnjava savremeni politički i ekonomski značaj EU.	4.b Analizira organizaciju i ciljeve Evropske unije.	4.b Predviđa razvoj EU, te njen odnos prema drugim organizacijama.

2. Komponenta: Vanevropski kontinenti

Ishodi učenja:

1. Objašnjava geografski položaj, veličinu i granice vanevropskih kontinenata.
2. Analizira fizičko-geografske karakteristike vanevropskih kontinenata.
3. Uočava sličnosti i razlike u društveno-ekonomskom razvoju vanevropskih kontinenata.
4. Objašnjava posljedice kolonijalne zavisnosti pojedinih vanevropskih kontinenata.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
1.a Objašnjava odlike prirodnog i društvenog položaja kontinenata. 1.b Utvrđuje komparativne vrijednosti osnovnih veličina kontinenata.	1.a Analizira prostorni razmještaj kontinenata. 1.b Upoređuje značaj i odnose geopoložaja i ekonomskog razvoja pojedinih kontinenata.	1.a Analizira pozitivne i negativne aspekte položaja vanevropskih kontinenata. 1.b Daje kritički osvrt procjenjujući ekonomski razvoj u savremenim geopolitičkim kretanjima.
2.a Tumači međuzavisnost određenih prirodnih odlika na različitim geografskim prostorima.	2.a Upoređuje prirodno-geografske odlike kontinenata. 2.b Analizira prirodne odlike s nastankom regija u svijetu.	2.a Argumentuje značaj uticaja prirodno-geografskih obilježja na savremeni ekonomski razvoj kontinenata. 2.b Procjenjuje uticaj prirode na buduća demografska i ekonomska dešavanja (promjene klime, klimatske migracije i sl.).
3.a Objašnjava osnovne demografske odlike i njihov uticaj na ekonomska i politička zbivanja u svijetu. 3.b Utvrđuje značaj dinamike i razmještaja stanovništva na savremene ekonomske tokove.	3.a Upoređuje demografske podatke iz različitih regija vanevropskih kontinenata. 3.b Analizira obilježja stanovništva (kultura, religija, jezik) na razvoj političkih i ekonomskih odnosa.	3.a Predviđa promjene brojnih odrednica stanovništva (broj, razmještaj, dinamika). 3.b Prognozira uticaj broja stanovnika na ekonomske i političke odnose u bliskoj budućnosti.

4.a Objašnjava uticaj i posljedice djelovanja kolonizacije i neokolonizacije.	4.a Upoređuje pozitivne i negativne posljedice kolonijalizma i odnose u doba dekolonizacije.	4.a Potkrepljuje dokazima uticaj kolonijalizma na ekonomski razvoj u određenim regijama.
4.b Utvrđuje povezanost nekadašnjih kolonijalnih sila i njihovih kolonija na kulturu, jezik, religiju, ekonomiju i sl.	4.b Analizira značaj ekonomije u neokolonijalnom dobu.	4.b Istražuje razvoj bivših kolonija uspostavljajući vezu sa nekadašnjim kolonijalnim silama (Commonwealth).

3. Komponenta: Geografija Bosne i Hercegovine

Ishodi učenja:

1. Analizira historijski i teritorijalni razvoj države Bosne i Hercegovine.
2. Razlikuje prirodno-geografska i društveno-geografska obilježja Bosne i Hercegovine.
3. Analizira veze između Bosne i Hercegovine i međunarodnih integracija.
4. Objašnjava prirodno-geografska i društveno-geografska obilježja susjednih zemalja.

OSNOVNI NIVO	SREDNJI NIVO	NAPREDNI NIVO
Učenik:		
1.a Objašnjava razvoj teritorija Bosne i Hercegovine kroz historiju.	1.a Upoređuje teritorijalni razvoj Bosne i Hercegovine sa ostalim državama u regiji.	1.a Daje kritički osvrt na teritorijalni razvoj Bosne i Hercegovine analizirajući unutrašnje i vanjske faktore kroz historiju.
2.a Objašnjava prirodna i društvena obilježja Bosne i Hercegovine. 2.b Tumači promjene društvenih obilježja u Bosni i Hercegovini.	2.a Upoređuje značaj i uticaj prirodne osnove na društvene i ekonomske odlike. 2.b Analizira međusobno djelovanje elemenata prirodne sredine.	2.a Istražuje o povezanosti prirodnih resursa i ekonomskog razvoja Bosne i Hercegovine. 2.b Procjenjuje uticaj prirodnih i društvenih obilježja na buduća ekonomska kretanja Bosne i Hercegovine.
3.a Utvrđuje mogućnosti pristupanja Bosne i Hercegovine u EU i druge integracije.	3.a Upoređuje države EU i Bosnu i Hercegovinu prema različitim kriterijima. 3.b Analizira prednosti i nedostatke ulaska Bosne i Hercegovine u međunarodne integracije.	3.b Daje kritički osvrt o mogućnostima za ulazak Bosne i Hercegovine u određene ekonomske i političke integracije.

<p>4.a Objašnjava prirodne i društvene odlike susjednih država Bosne i Hercegovine.</p> <p>4.b Utvrđuje međusobnu povezanost prirodnih i društvenih odlika Bosne i Hercegovine i susjednih država.</p>	<p>4.a Upoređuje sličnosti i razlike prirodnih i društveno-geografskih odlika Bosne i Hercegovine i susjednih država.</p>	<p>4.a Istražuje i analizira povezanost geografskih obilježja Bosne i Hercegovine i susjednih država.</p>
--	---	---